



कालिका नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: ६ संख्या: १० चितवन २०८० फागुन १८ गते

भाग-२

स्थानीय बाल अधिकार समिति गठन तथा सञ्चालन
सम्बन्धि कार्यविधि, २०८०

कालिका नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
रेडक्रसग्राम, चितवन

स्थानीय बालअधिकार समिति गठन तथा सञ्चालन सम्बन्धि कार्यविधि, २०८०

नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति: २०८०/११/१७

प्रस्तावना: कालिका नगरपालिकाले बालबालिका सम्बन्धि ऐन २०७५ को दफा ६० को उपदफा ३ र वागमती प्रदेश सरकारको प्रदेश बालबालिका सम्बन्धि ऐन २०७६ को दफा ४६ बमोजिम बाल अधिकारको संरक्षण र सम्वर्धनका लागि वाञ्छनीय भएकोले, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ को अधिकार तथा कालिका नगरपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि नियमित गर्ने ऐन, २०७५ को नियम ४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी कालिका नगरपालिकाले यो कार्यविधि बनाई जारी गरेको छ ।

परिच्छेद-१

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

- क) यस कार्यविधिको नाम कालिका नगरपालिकामा स्थानिय बाल अधिकार समिति गठन तथा सञ्चालन सम्बन्धि कार्यविधि २०८० रहेको छ ।
- ख) यो कार्यविधि कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएपछि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा:

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:

- क) “ऐन” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धि ऐन २०७५ सम्झनु पर्दछ ।
- ख) “मन्त्रालय” भन्नाले नेपाल सरकारको बालबालिका सम्बन्धि विषय हेर्ने मन्त्रालय सम्झनु पर्दछ ।
- ग) “प्रदेश मन्त्रालय” भन्नाले वागमती प्रदेशको सामाजिक विकास मन्त्रालय सम्झनु पर्दछ ।
- घ) प्रदेश बाल अधिकार समिति भन्नाले बालबालिका सम्बन्धि ऐन २०७५ को दफा ६० को उपदफा १ बमोजिमको प्रदेश बाल अधिकार समिति सम्झनु पर्दछ ।
- ङ) “नगरपालिका” भन्नाले कालिका नगरपालिका सम्झनु पर्दछ ।
- च) “बाल कल्याण अधिकारी” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धि ऐन २०७५ को दफा ६१ बमोजिम नियुक्त भएको वा तोकिएको अधिकारी सम्झनु पर्दछ ।

- छ) “स्थानीय बाल अधिकार समिति” भन्नाले नगर बाल अधिकार समिति र वडा बाल अधिकार समिति सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद-२

३. नगर बालअधिकार समितिको गठन:

- १) बालबालिकाको अधिकार तथा हकहितको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्न नगरपालिकामा देहाय बमोजिमको नगर बाल अधिकार समिति रहनेछ ।
- क) उपप्रमुख वा निजले तोकेको कार्यपालिकाको सदस्य - अध्यक्ष
ख) नगरप्रमुख वा उपप्रमुखले तोकेको कार्यपालिकाको सदस्य/
महिला सदस्य - सदस्य
ग) शिक्षा शाखा प्रमुख - सदस्य
घ) स्वास्थ्य शाखा प्रमुख - सदस्य
ङ) महिला तथा बालबालिका शाखा हेर्ने कर्मचारी - सदस्य
च) कालिका नगर अस्पतालको चिकित्सक - सदस्य
छ) नगरभित्रको प्रहरी कार्यालयको प्रमुख (१ जना) - सदस्य
ज) नगरभित्रको माध्यमिक विद्यालयको प्रधानाध्यापक वा शिक्षकबाट १ जना - सदस्य
झ) बाल अधिकारको क्षेत्रमा कार्यानुभव भएका व्यक्ति मध्येबाट प्रमुख/उपप्रमुखले मनोनयन गरेको दुईजना - सदस्य
ञ) महिला विकास सहकारी संस्थाको प्रतिनिधि १ जना - सदस्य
ट) बालअधिकारको क्षेत्रमा क्रियाशिल गै.स.स. प्रतिनिधि १जना - सदस्य
ठ) बाल मनोविज्ञ वा बालन्यायका क्षेत्रमा काम गर्ने अधिवक्ता - सदस्य
ड) नगरस्तरीय बाल सञ्जालको अध्यक्ष वा प्रतिनिधि सहित २जना (१ बालक र १ बालिका) - सदस्य
ढ) बाल कल्याण अधिकारी - सदस्य सचिव
- २) मनोनित सदस्यको पदावधि चार वर्षको हुनेछ र खण्ड (झ) बमोजिम सदस्यमा मनोनयन हुनको लागि भ्रष्टाचार,जबरजस्ती करणी, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, लागुऔषध बिक्री वितरण तथा

ओसारपसार, सम्पत्ति शुद्धिकरण, राहदानी दुरुपयोग, अपहरण सम्बन्धि कसुर, संगठित अपराध, बालबालिका विरुद्धको कसुर बालअधिकार हनन् वा नैतिक पतन देखिने अन्य फौजदारी कसुरमा सजाय नपाएको व्यक्ति हुनुपर्दछ ।

४. नगर बालअधिकार समितिको काम कर्तव्य र अधिकार:

- १) दफा ३ बमोजिम गठन हुने नगर बालअधिकार समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ।
 - क) समितिको दिर्घकालीन नीति योजना र वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने।
 - ख) बालबालिकाको अधिकारको सम्मान, संरक्षण, प्रवर्द्धन र परिपूर्तिको लागि आवश्यक स्थानीय नीति, कानून, योजना, कार्यक्रम र संस्थागत संयन्त्रको व्यवस्था गर्ने।
 - ग) नगरपालिकामा सञ्चालित बालबालिका सम्बन्धि कार्यक्रमको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा समीक्षा गरी राय सुझाव दिने।
 - घ) बालअधिकार सम्बन्धि कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, अन्य स्थानिय तह र अन्य सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय तथा सहकार्य गर्ने।
 - ङ) नेपाल पक्ष रहेका बालअधिकार सम्बन्धि अन्तराष्ट्रिय, क्षेत्रीय सन्धिसँग सम्बन्धित नगरस्तरीय आवधिक प्रतिवेदन तयार गर्न सहजिकरण गर्ने ।
 - च) नगरपालिकाभिन्न हुन सक्ने बालविवाह, बालश्रम, शारीरिक तथा मानसिक पीडा तथा बाल यौन दुर्व्यवहार जस्ता सबै प्रकारका बाल हिंसाको रोकथाम, निषेध र नियन्त्रण तथा सडक बालबालिकाको उद्धार, पुनस्थापना, संरक्षण र व्यवस्थापन र बालबालिका खोजतलास नं. १०४ तथा बाल हेल्पलाइन नं. १०९८(दश नौ आठ) नेपाल सञ्चालन सेवा अभिवृद्धिजस्ता कार्यमा समन्वय, सहयोग र सहजिकरण गर्ने ।
 - छ) बाल अधिकारको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्ने सम्बन्धमा सरोकारवालाको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने गराउने ।
 - ज) बालबालिका सम्बन्धि प्रतिवेदन तयार गरी मन्त्रालय,

प्रदेश मन्त्रालय, राष्ट्रिय बालअधिकार परिषद् र सम्बन्धित निकायहरूमा पठाउने ।

- झ) बालबालिका सम्बन्धि स्थानिय तथ्याङ्क/विवरण संकलन, अभिलेखीकरण तथा सूचना प्रणालीको विकास, सञ्चालन, व्यवस्थापन र सुदृढिकरणमा सहयोग गर्ने ।
- ञ) बालसंरक्षण तथा बालअधिकार प्रवर्द्धनका लागि सञ्चालन हुने राष्ट्रिय/प्रादेशिक र नगरपालिकाको अभियानमा सहयोग गर्ने।
- ट) विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका तथा अनाथ बालबालिकालाई धर्मपुत्र धर्मपुत्री लिनेदिने कार्यलाई व्यवस्थित गर्न सहजीकरण गर्ने ।
- ठ) प्रचलित कानून तथा मापदण्ड बमोजिम सञ्चालन हुन नसकेका बाल गृह, बालसुधार गृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, पुनस्थापना केन्द्रहरूलाई सुधारका लागि निर्देशन दिने। नियम पालना नगरेमा बन्द तथा कारवाही गर्न सुझाव सहित सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्ने ।
- ड) नगरपालिका भित्र सञ्चालित बालगृह, बालसुधार गृह अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, पुनस्थापना केन्द्र लगायतमा आश्रित बालबालिकाको समग्र स्थिति र उपलब्ध सेवाको गुणस्तर तथा प्रभावकारिता सम्बन्धमा देहायको बुदाँहरूमा अनुगमन टोली/ समिति गठन गरी अनुगमन गर्ने/गराउने ।
 - १) बालबालिकाको वैयक्तिक विवरण अध्यावधिक गरी राखेको छ वा छैन,
 - २) बालबालिकालाई नियमित रूपमा शिक्षा तथा तालिम प्रदान गरिएको छ वा छैन,
 - ३) बाल समूह गठन गरी बालबालिकालाई खेलकुद, मनोरन्जन तथा सांस्कृतिक कार्यक्रम लगायतका बालसहभागिता जस्ता अन्य क्रियाकलापमा संलग्न गराइएको छ वा छैन,
 - ४) बालबालिका ऐन, प्रचलित कानून तथा मापदण्ड बमोजिमको सुविधा प्रदान गरिएको छ वा छैन,
 - ५) बालगृह, बालसुधार गृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र,

पुनस्थापना केन्द्र तथा सामाजिकीकरणको केन्द्रमा कुनै अवाञ्छित कार्य भएको छ वा छैन,

- ६) उपखण्ड ५ मा उल्लेखित गृह र केन्द्रमा बालमैत्री व्यवहार तथा वातावरण कायम गरिएको छ वा छैन,
- ७) बालगृहमा आश्रित बालबालिकाको वैकल्पिक हेरचाहको व्यवस्थाको प्राथमिकता अनुसार अन्तिम विकल्पको रूपमा बालकल्याण अधिकारीबाट व्यवस्था मिलाई राखिएको छ वा छैन,
- ८) व्यवस्थापन पक्ष तथा बालबालिकाले ऐन, प्रचलित कानून वा मापदण्ड बमोजिम पालन गर्नुपर्ने कुराहरु पालन गरेको छ वा छैन,
- ९) उपलब्ध श्रोत, साधनलाई मध्यनजर गरी बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई ध्यान दिएको छ वा छैन,
- १०) बालसंरक्षण मापदण्ड निर्माण गरी लागु गरिएको छ वा छैन,
- ११) तोकिए बमोजिमका अन्य कार्य गर्ने।

५. वडा बालअधिकार समितिको गठन:

नगरपालिकाको प्रत्येक वडा भित्र देहाय बमोजिमको वडा बालअधिकार समिति रहनेछ।

- १) वडाअध्यक्ष/अध्यक्षले तोकेको वडा सदस्य -अध्यक्ष
- २) वडा सदस्य १ जना (महिला) -सदस्य
- ३) वडा भित्रको स्वास्थ्य संस्था प्रमुख/ प्रतिनिधि १ जना -सदस्य
- ४) वडाभित्रका सामुदायिक वा संस्थागत विद्यालयहरु मध्येबाट वडा अध्यक्षले तोकेको एकजना प्रधानाध्यापक - सदस्य
- ५) बालबालिकाको क्षेत्रमा क्रियाशिल वडाभित्रका गैरसरकारी संघ संस्थाबाट वडा अध्यक्षले तोकेको एकजना - सदस्य
- ६) महिला संस्था/वडा महिला सञ्जाल प्रतिनिधि १ जना - सदस्य
- ७) वडा बालसञ्जाल प्रतिनिधि (१ बालक र १ बालिका) - सदस्य
- ८) बालअधिकारको क्षेत्रमा कार्य अनुभव भएको वडा अध्यक्षले तोकेको व्यक्ति १ जना - सदस्य

९) वडाभित्र रहेको वा नजिक रहेको कुनै प्रहरी कार्यालयको प्रमुख वा प्रतिनिधि (१ जना) - सदस्य

१०) वडा सचिव -सदस्य सचिव

६. वडा बालअधिकार समितिको काम कर्तव्य र अधिकार:

१) बालअधिकारको क्षेत्रमा स्थानीय आवश्यकता पहिचान, योजना तर्जुमा गर्ने र कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

२) वडाभित्र विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिकाको तथ्याङ्क संकलन अध्यावधिक गर्ने र नगर बालअधिकार समिति समक्ष पठाउने ।

३) वडाभित्र बालबालिकाहरुका क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्था, बालसमूह लगायतका सरोकारवाला विच आवश्यक समन्वय र सहकार्य गरी बालअधिकार सम्बन्धि संरक्षणात्मक र प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरु गर्ने गराउने ।

४) बालअधिकारका क्षेत्रमा स्थानिय संघसंस्थालाई कार्य गर्न उत्पेरित गर्ने ।

५) बाल विवाह, बाल श्रम, बाल दुर्व्यवहार तथा अन्य विविध कारणबाट जोखिममा परेका बालबालिकाको तत्काल उद्धारका लागि स्थानीय बालअधिकार समिति र सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्ने ।

६) वडाभित्र बालअधिकार हनन्का घटनाका सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायसँग समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने ।

७) आवश्यकता अनुसार बालबालिकाहरुको निमित्त आकस्मिक कोषको व्यवस्था मिलाउने ।

८) बालअधिकारको सम्मान, संरक्षण र प्रवर्द्धन लागि वकालत गर्ने र नगर बालअधिकार समितिलाई आवश्यक सुझाव दिने ।

९) वडाभित्र बालबालिकाको सम्बन्धमा भए गरेका कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने प्रतिवेदन तयार गर्ने र नगर बालअधिकार समिति समक्ष पठाउने।

१०) बालबालिकाको सम्बन्धमा परेका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

७. नगर/वडा बालअधिकार समितिको बैठक सम्बन्धि कार्यविधि:

नगर/वडा बालअधिकार समितिको बैठक देहाय बमोजिम निर्धारण गरिएको छ ।

- १) समितिको बैठक कम्तिमा वर्षको चारपटक अध्यक्षले तोकेको मिति समय र स्थानमा बस्नेछ ।
 - २) अध्यक्षको निर्देशनमा समितिको बैठक सदस्य सचिवले बोलाउनेछ ।
 - ३) सदस्य सचिवले समितिको बैठक वस्ने सूचना र बैठकमा छलफल हुने विषयहरूको सूची सहित दुई दिन अगाडी समितिका सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
 - ४) समितिमा तत्काल कायम रहेका सदस्य संख्याको पचास प्रतिशत भन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपुरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।
 - ५) बैठकमा उपस्थित सदस्यहरूको बहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ । मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिन सक्नेछ ।
 - ६) समितिको बैठक तथा सञ्चालन खर्च नगरपालिकाको नियमानुसार हुनेछ ।
 - ७) समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार विषयसँग सम्बन्धित व्यक्तिहरूलाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।
८. **उपसमिति वा कार्यटोली गठन गर्न सक्ने:**
- १) स्थानिय समितिले आफूले गर्नुपर्ने कुनै काम सुचारु रूपले सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यकता अनुसार उपसमिति वा कार्य टोली गठन गरी परिचालन गर्न सक्नेछ ।
 - २) उपदफा १ बमोजिम गठन हुने उपसमिति वा कार्यटोलीको काम, कर्तव्य र अधिकार कार्य प्रकृति अनुसार काममा खटिए वा काम गरेबापत् टोली वा सदस्यले पाउने भत्ता वा पारिश्रमिक वा सेवा सुविधा तथा अन्य कार्यविधि नगरपालिकाको प्रचलित नियमानुसार समितिले तोकी दिए बमोजिम हुनेछ ।
९. **खारेजी र बचाउ:** यो कार्यविधिमा लेखिएका कुराहरू संघीय वा प्रादेशिक कानूनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म लागू भएको मितिदेखि नै बदर हुनेछ ।

आज्ञाले,
चूडामणि शर्मा गौतम
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत